

УДК 37.015

Зобенько Наталія Анатоліївна

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ З ДЕЗАДАПТОВАНИМИ ДІТЬМИ

У статті обґрунтовано доцільність та необхідність застосування принципів (інтегративності, системності, міжфакторної зумовленості), які забезпечують ефективність профілактичної роботи з дезадаптованими дітьми. Проаналізовано практичні механізми реалізації педагогічних принципів. Виокремлено деякі причини, які можуть протидіяти впровадженню даних принципів у практику попередження, подолання відхилень у поведінці дітей та формування їх позитивної особистісної спрямованості.

Ключові слова: принципи інтегративності, системності, міжфакторної зумовленості; профілактично-виховний процес.

Вступ. В Україні останніми роками в усіх сферах життя та освітнього процесу відбуваються зміни, які призводять до різноманітних поведінкових відхилень у дітей. Прояви девіантної поведінки в середовищі дітей набули загрозливих масштабів, що спонукало учених до активних пошуків ефективних шляхів їх попередження і усунення, а офіційну владу до оновлення законодавчих актів і розробки довготривалих програм, дотично до змісту девіацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми роботи з підлітками, що мають порушення у поведінці розглядаються у працях багатьох вітчизняних науковців: соціально-педагогічні аспекти попередження девіантної поведінки (В.Афанасьєва, Г.Корчова, Л.Тегерятникова, Н.Фоміна Т.Федорченко, та ін.); сутність профілактики девіантності у системі виховання (Т.Мальцева, С.Немченко, Л.Просандєєва, О.Шарапова та ін.) та навчання (Т.Андронюк, І.Данченко, О.Єжова, Т.Качмазова, Н.Рудюк, В.Співак та ін.), громадських та позашкільних організацій (Т.Окушко, Н.Онищенко та ін.); технології соціально-педагогічної профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі розроблені у працях вітчизняних (О.Антонова-Турченко, Н.Квітковська, І.Козубовська, Н.Максимова, В.Оржеховська, Н.Пихтіна, О.Тарновська, Г.Товканець, М.Фіцула та ін.) та зарубіжних учених (С.Белічева, О.Змановська, Я.Гілінський, Ю.Клейберг, В.Менделевич, Н.Протасова, М.Рожков, І.Севастьянов, Л.Хусаїнов, Л.Шнейдер та ін.), результати досліджень яких підтверджують важливість проведення профілактично-виховної та корекційної діяльності.

Метою статті є обґрунтування потенціалу педагогічних принципів та аналіз практичних механізмів їх реалізації у профілактичній роботі з дезадаптованими дітьми, виокремлення причин, які можуть протидіяти впровадженню даних принципів у практику попередження та подолання відхилень у поведінці дітей.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукової літератури [1; 2; 3; 4] дозволяє стверджувати на важливості використання принципів на всіх етапах соціально-психологічного розвитку особистості з акцентом на процесах навчання, виховання, самовиховання, перевиховання, профілактики.

Одним з провідних принципів профілактики девіантної поведінки неповнолітніх є принцип інтегративності. Дослідження учених показали, що ідея інтеграції тривалий час в основному застосовувалась в роботі з законослухняними підлітками. В той же час принцип інтегративності майже не використовувався в роботі з підлітками, які мають відхилення в

поведінці [1, с. 68]. Більше того, часто допускались помилки у профілактично-виховній роботі як наслідок ігнорування принципів інтеграції її окремих ланок. Це з повною достовірністю доводить надзвичайну актуальність правила інтегративності саме в системі профілактично-виховної роботи, що можна пояснити наступним: по перше, інтегративний підхід протидіє однобічності профілактично-виховного впливу, як і будь-якого іншого впливу на підлітків з відхиленнями у поведінці; по друге, служить умовою профілактики гіпертрофії засобів впливу, коли той чи інший варіант соціально-педагогічної діяльності неправомерно абсолютизується, що в кінцевому результаті зумовлює зниження інтенсивності педагогічного впливу на особистість; по третє, інтегративний підхід за своїм принциповим змістом може протистояти безсистемному здійсненню профілактично-виховної роботи; по четверте, порушення принципу інтегративності, як і принципу синергетики, суперечить самій природі особистості підлітка як складної саморегулюючої системно-синергетичної системи, яка вимагає для свого розвитку гармонійності соціально-педагогічних впливів; по п'яте, ідея інтеграції попереджує роз'єднаність, функціоналізм, невинуватий паралелізм, які ще часто зустрічаються в профілактичній роботі. Принцип інтеграції профілактично-виховної роботи передбачає виконання певних умов [3; 4; 5]: 1) централізацію процесу управління профілактично-виховною роботою в діяльності колегіального органу – координаційної ради; 2) врахування різноманітних впливів, їх широти, інтенсивності, глибини проникнення у свідомість і поведінку особистості; 3) здійснення інтегративного принципу на колективній основі; 4) комплексне планування, яке дозволяє одночасно здійснити реалізацію цілісного підходу впродовж відповідного періоду часу (місяць, півріччя, рік), включаючи неповнолітніх в інтелектуально, морально-правову, трудову діяльність. Профілактично-виховна і корекційна робота, які проводяться з опорою на принцип інтеграції, вимагають врахування тих факторів, які можуть гальмувати їх здійснення.

Проведений ученими [1; 2] аналіз профілактично-виховної роботи з загальноосвітніх школах, інтернатних закладах дозволяє виокремити деякі причини, які можуть протидіяти впровадженню інтегративного принципу в практику попередження і подолання відхилень у поведінці неповнолітніх і формування їх позитивної особистісної спрямованості: – відсутність зведених координаційних планів в системі міських, районних, обласних відділів народної освіти, які б визначали порядок діяльності навчально-виховних закладів в плані проведення профілактично-виховної роботи; – ухилення педагогічних рад

деяких шкіл від безпосереднього вирішення питань попередження і подолання відхилень у поведінці учнів; – організаційно-методична недосконалість планів, підміна їх звичайними виховними програмами, які не відображають специфіки завдань саме профілактично-виховної діяльності з підлітками, а розраховані в основному на роботу з дисциплінованими учнями; – відсутність протоколів, чи інших записів де б були зафіксовані результати роботи з педагогічно-занедбанними підлітками, що ускладнює процес діагностики їх поведінки, корекції відхилень і розробці оптимальних варіантів інтеграції профілактичних впливів на особистість; фрагментарність аналізу профілактично-виховної роботи, або проведення такого аналізу на формальному рівні; – недостатньо активна діяльність лекторіїв, які покликані підвищувати морально-правову і психолого-педагогічну культуру батьків, представників громадськості, які включені в систему профілактично-виховної роботи. Крім методичних помилок, можна назвати і деякі організаційні прорахунки, які гальмують реалізацію ідей інтеграції на рівні цілісного підходу до профілактично-виховної роботи: в багатьох педагогічних колективах недостатньо використовується громадська думка учнів у вирішенні профілактично-виховних проблем; слабкий взаємозв'язок педагогічних колективів з працівниками позашкільних дитячих закладів, представниками комісій та інспекцій у справах неповнолітніх, посадовцями, які займаються проблемами профілактики девіантної поведінки неповнолітніх; проведення роботи з неповнолітніми за місцем проживання людьми похилого віку; незадовільна матеріальна база виховних закладів; відсутність чітких програм з поширення передового педагогічного досвіду стосовно вирішення проблем профілактично-виховної роботи.

Однією з умов застосування принципу інтеграції є узгодження різних ланок цілісного підходу до проведення профілактично-виховної і корекційної роботи. Надмірне використання того чи іншого виду профілактично-виховної роботи, як і недостатнє, призводить до повторів, зниження динаміки і сили педагогічного впливу на особистість. Виходячи з принципу інтеграції, в загально-педагогічному плані навчально-виховний процес будується таким чином, щоб кожний крок в розвитку підлітка, його формуванні був опосередкований навчанням і вихованням, які здійснюються у відповідності з природно-фізіологічними і соціально-психологічними закономірностями розвитку особистості, виключають навчальне перевантаження, невиправдану інтенсифікацію розвитку властивостей особистості. Навчання і виховання, адекватне принципу інтегративності, покликано детермінувати не тільки процес розвитку неповнолітніх, але і нейтралізувати певні дефекти в розвитку мовлення, пам'яті, мислення тощо. Важливим є використання принципу інтеграції на всіх етапах соціально-психологічного розвитку особистості з акцентом на процесах навчання, виховання, самовиховання, перевиховання, профілактики. Безперечно, при цьому відповідна увага повинна приділятися нейтралізації, а, по можливості, і ліквідації впливів на неповнолітніх негативних причин і умов при одночасному формуванні морально-правового імунітету проти негативних впливів на індивіда різних факторів середовища [6; 7]. Формування імунітету не можливе без стимулювання внутрішньої активності особистості, її саморегуляції. Без перебільшення можна стверджувати, що педагог, успішно вирішуючи на інтеграційній основі завдання профілактично-виховної і корекційної роботи у вка-

заних аспектах, реалізує одну з важливих умов формування особистості неповнолітніх з відхиленням у поведінці. Реалізація цього принципу актуальна для всіх категорій підлітків, як благополучних, так і важковиховуваних. Застосування принципу інтеграції диктується також змістом тих суперечностей, які зустрічаються в процесі взаємодії об'єктивних умов і суб'єктивних факторів, що негативно впливають на процес формування спрямованості особистості. Соціально-психологічні умови, в яких здійснюється розвиток особистості, не можуть бути безконфліктними, тому бачити і знати ці протиріччя, їх можливі наслідки для формування неповнолітніх – це означає мати можливість своєчасно конструювати цілісний підхід таким чином, щоб вплив цих протиріччя на індивіда не виявився деструктивним. При цьому принцип інтеграції орієнтує на максимальне охоплення засобами профілактично-виховної роботи всі ситуації, в яких потенційно містяться дані протиріччя, з якими зустрінеться підліток. Результати вивчення цієї проблеми дозволяють виділити 3 групи протиріччя у формуванні спрямованості особистості: а) в сфері спілкування – між неповнолітніми і оточенням; б) в сфері діяльності – між рівнем домагань індивіда і його можливостями в їх повноцінній реалізації; в) в сфері життєвого досвіду – між матеріальними і духовними устремліннями неповнолітнього і обставинами, в яких реалізуються практичні дії. На кожному етапі психічного розвитку неповнолітніх виникає необхідність подолання вище зазначених та багатьох інших суперечностей. Їх обсяг з часом, звичайно, збільшується і одночасно збільшуються інтелектуальні і морально-вольові енергозатрати на їх подолання.

Отже, здійснюється перехід особистості від одного рівня розвитку на інший. Якісні зміни відображають процес формування нових особистісних властивостей і разом з тим відбувається подолання старих стереотипів поведінки неповнолітніх. Внутрішньо цей процес розвивається на основі перебудови старих структурних утворень, які на новому віковому етапі і в нових умовах життєдіяльності не виконують в достатній мірі соціальних і психорегулюючих функцій. До речі, в цьому проявляється сутність соціальної і психологічної переорієнтації особистості, яка є досить близькою до процесу перевиховання.

Таким чином, перехід особистості на новий етап розвитку зв'язаний в значній мірі з запереченням старих форм і способів поведінки, їх ліквідацією, що неможливо без зусиль самої особистості. Ця закономірність проявляється як в навчально-виховному процесі, так і в процесах переорієнтації і перевиховання. З цього випливає, що інтеграція устремлень суб'єктів виховного процесу, включаючи активність неповнолітнього, спрямовану на позитивні зміни своєї особистості, виступає закономірною необхідністю цілісного підходу до здійснення профілактично-виховної і корекційної роботи. Дія цієї закономірності розповсюджується не тільки на неповнолітніх з відхиленнями у поведінці, але й на інші категорії дітей та підлітків, виявляючи при цьому певні особливості, які зв'язані з типом актуальної для відповідного віку діяльності. Ефективність реалізації принципу інтеграції суттєво залежить від врахування даних особливостей. Від цього, в свою чергу, залежить також реалізація ідей цілеспрямованості в співробітництві в процесі здійснення цілісного підходу до профілактично-виховної роботи. Цілеспрямованість, виступаючи якісною характеристикою вище згаданого підходу, водночас є критерієм в його управлінні і надійності вирішення завдань в аспекті формування позитивної спрямованості особистості. Досягнення

цілеспрямованості забезпечується шляхом опори на актуальну діяльність: гру, спілкування, працю тощо. Відомо, що безпосередньо-емоційне спілкування, як вид діяльності, зв'язано з першим етапом психічного розвитку дитини (до року), предметно-маніпулятивна діяльність – з другим етапом (1-3 роки), ігрова діяльність – з третім етапом (3-6 років), навчальна діяльність – з четвертим етапом (6-10 років), суспільно-корисна діяльність і спілкування – з п'ятим етапом (10-15 років), навчально-професійна діяльність – з шостим етапом (15-18 років). Орієнтація на стратометричність психічного розвитку індивіда, на адекватні його етапам актуальні види діяльності виступає певним гарантом знаходження правильного шляху, мобілізації внутрішньої активності особистості в саморозвитку, тією умовою, яка допомагає об'єднати в рамках профілактично-виховного процесу устремління як вихователя, так і вихованця. Консолідація їх зусиль виражає принцип інтеграції суб'єктів профілактично-виховної роботи, є основою їх співробітництва.

Формування позитивної сформованості неповнолітніх з відхиленнями у поведінці визначається природою суспільного та індивідуального розвитку. При цьому принцип інтеграції стає набагато результативнішим, якщо його використання здійснюється у поєднанні з принципом системності. Система розглядається ученими як єдність її складових частин. Вона передбачає наявність відповідних ланок, які визначають її інфраструктуру, а також існування внутрішньоструктурних взаємозв'язків, які дозволяють їй повністю функціонувати. Саме цю обставину мають на увазі, виділяючи сумативні та цілісні системи. Для першої властивим є механістичність співвідношення її внутрішньоструктурних утворень. Друга, навпаки, характеризується діалектичними і конструктивними взаємодіями, в результаті чого виникає можливість ефективного розвитку часткового всередині цілісного,

а цілісного на основі часткового. Вони ніби взаємно стимулюють один одного, збільшуючи свій конструктивний потенціал на кожному новому етапі розвитку системи. Разом з тим статичний внутрішньоструктурний стан профілактично-виховних процесів як системи, які визначають зміст цілісного підходу, до певної міри знижує перетворюючо-формуючий потенціал.

Підкреслимо, що системна будова характеризує кожний із процесів: навчання, виховання, перевиховання та інші [4; 5; 7]. У зв'язку з цим, педагогічний принцип системності передбачає побудову будь-якого із педагогічних процесів таким чином, щоб його функціонування здійснювалось: по-перше, на основі достатньо повного врахування особливостей частин, які складають їх єдність; по-друге, на надійних організаційних і соціально-психологічних передумовах того, що ці частини будуть знаходитися в конструктивній взаємодії; по-третє, на постійно існуючій спрямованості суб'єктів профілактично-виховної діяльності на виявлення потенційних чи можливих дефектів у розвитку, які будуть негативно впливати на вирішення завдань сформування позитивної сформованості неповнолітніх; по-четверте, на основі внесення регулярних і необхідних коректив, спрямованих на попередження дії потенційно існуючих внутрісистемних негативних факторів.

Щоб зрозуміти алгоритм дії, побудованої на принципі системності, необхідний аналіз профілактично-виховного процесу як системи. Оптимальним в цьому плані є компонентний підхід, який дозволяє виокремити провідні системоутворюючі блоки, а також підсистеми всередині даних блоків. Крім цього аналіз доцільно проводити в лінійному і глибинному аспектах. Основними одиницями аналізу, як вважає Л.Хусаїнов [1, с.88], можуть виступати 3 системоутворюючі блоки: особистість, діяльність і мікросередовище, що схематично можна зобразити наступним чином:

Рис. 1 Модель аналізу профілактично-виховного процесу як системи

У свою чергу, глибинний аспект аналізу передбачає: перший блок – визначення вікових, індивідуальних і особистісних властивостей суб'єктів педагогічної діяльності (характер, тип нервової системи, особливості самосвідомості і поведінки, статус в системі між особистісних відносин); другий блок – визначення цілей, засобів, форм, методів, досягнутих в результаті діяльності, і тих, які передбачаються досягти; третій блок – специфічність середовища спілкування, його спрямованість, згуртованість, мікроклімат, характер ціннісних орієнтацій, особливості зовнішніх впливів тощо. Врахування лінійних і глибинних взаємозв'язків всередині системи профілактично-виховного процесу, починаючи з уроків і закінчуючи більш масштабними заходами, є вихідною і визначальною умовою правильного застосування принципу системності. Разом з тим, підкреслимо, що для його ефективного застосування слід дотримуватися всіх умов, згаданих вище. Ігнорування логіки використання принципу системності може привести до того, що не спрацюють фактори

внутрісистемної взаємодії, і, як наслідок зворотної залежності, під деформуючим впливом можуть виявитися не тільки окремі блоки, але і вся система профілактично-виховного процесу. Безперечно, порушення в системі лінійної взаємодії не можуть не вплинути негативно на глибинні аспекти внутрісистемної взаємозалежності. При повторенні подібних порушень, які виникають, як правило, в результаті недотримання принципу системності, в учнів може виникнути негативне ставлення до навчальної діяльності, заміна позитивних видів діяльності негативними, руйнація мікроклімату в класі, деформації в життєвому досвіді учнів, і як результат цього всього – формування протиправної субкультури неповнолітніх.

Практика свідчить про те, що професійне застосування принципу системності дозволяє досить точно моделювати процес роботи з неповнолітніми, які мають відхилення у поведінці, своєчасно виявляти потенційні конфлікти в інфраструктурі тієї чи іншої підсистеми, своєчасно проводити профілактичну

і корекційну роботу по їх ліквідації і нейтралізації, підтримувати на відповідному рівні динаміку, збалансованість життєдіяльності внутрісистемних утворень, забезпечуючи таким чином реалізацію цілей, які випливають із змісту цілісного підходу до процесу подолання негативної спрямованості неповнолітніх і формування позитивної.

Слід підкреслити, що існує і активно діє не тільки внутрісистемний, але і міжсистемний взаємозв'язок, який часто називають міжпредметним. Він закономірно проявляється як в навчально-виховному так і в профілактично-виховному процесах. Діючи згідно з цією закономірністю, педагоги намагаються застосовувати інноваційні форми і методи в своїй роботі, синтезуючи знання, уміння і навички, які формуються у підлітків, в єдності з ціннісно-інформативним навантаженням етико-правового характеру. Синтез навчання і виховання є не тільки науково виправданим, але і практично необхідним, оскільки практика показує, що існує небезпека формування фізично здорових осіб з прогалинами в сфері знань і умінь морально-правового характеру. Вчені [3; 4; 5; 6; 7] вказують на деякі можливі шляхи поєднання предметів навчання, виховання і розвитку особистості. Перший шлях «зверху вниз» – полягає в тому, що робота проводиться по усвідомленню цінностей і перспектив навчання, виховання і розвитку і з цією метою неповнолітнього ознайомлюють з ідеалами, цінностями, які повинні бути у нього сформовані. Це – дедуктивний шлях, шлях просвітництва, де даються загальні поняття, розкривається їх зміст, а в подальшому ці установки перетворюються і з зовнішніх у внутрішні, прийняті самим індивідом. Другий шлях «знизу вверх» – полягає в тому, що формування готовності до засвоєння відповідних знань і способів нормативної поведінки відбувається через організацію різних видів діяльності самої дитини. Це сприяє актуалізації потягів особистості, оскільки їх систематично підкріплюють, завдяки чому вони набувають стійкого характеру і входять в сферу мотивацій і потреб. Перший шлях потенційно включає небезпеку формалізації, а другий – стихійності впливів. Тому оптимальним шляхом є поєднання першого і другого. Професійне поєднання доцільно здійснювати з урахуванням рівня освіченості неповнолітніх. Предметне поєднання, яке передбачає синхронний,

послідовний або паралельний вплив на свідомість, почуття і поведінку неповнолітніх з відхиленнями у поведінці, можна використати і стосовно процесів виховання, самовиховання, перевиховання, профілактики і соціальної реабілітації особистості. Ідея предметного поєднання профілактично-виховних процесів покладена в основу принципу міжфакторної взаємозумовленості. Особистість неповнолітнього піддається не тільки позитивним але і негативним впливам. У таких випадках процес виховання повинен поєднуватися з перевихованням, спрямованим на виправлення того у формуванні особистості, що є небажаним з точки зору морально цінної поведінки.

Відзначимо, що межі виховання і перевиховання є досить рухливими. Дані процеси можуть стикатися один з одним, розвиватися паралельно тощо. Безперечно, підвищення якості виховного процесу – головна умова і вирішальний фактор перевиховання. Необхідність підвищувати якість виховної роботи, якщо у підлітків чітко виражена важковиховуваність, педагогічна занедбаність, не викликає заперечень. У даному випадку спрацьовує фактор міжпредметної взаємозумовленості. Однак, в цьому твердженні проявляються певна схематичність, прямолінійність. Разом з тим, існує і зворотна залежність, тобто, процес перевиховання сприяє нормалізації процесу виховання.

Підсумовуючи проведене вивчення означеного кола питань, відзначимо, що нема необхідності зводити живий виховний процес до механічних конструкцій і схем, які здатні штучно звужити діапазон профілактичної діяльності, знизити її результативність.

Висновки. Здійснений аналіз наукової літератури дає можливість виокремити педагогічні принципи (інтегративності, системності, міжфакторної зумовленості) профілактичної роботи з дезадаптованими дітьми. Усі принципи взаємопов'язані, взаємозалежні і взаємозумовлені, а тому утворюють цілісну систему вихідних вимог, які забезпечують необхідну ефективність профілактичної роботи та сприяють її вдосконаленню. Подальші дослідження будуть спрямовані на експериментальну перевірку ефективності виокремлених педагогічних принципів, аналіз практичних механізмів їх реалізації у здійсненні профілактичної роботи.

Список використаної літератури

1. Хусаинов Л.Р. Педагогическая профилактика девиантного поведения учащихся школы: дисс. канд. пед. наук: 13.00.01 / Л.Р.Хусаинов. – Москва, 2005. – 226 с.
2. Севастьянова И.В. Девиантное поведение несовершеннолетних: дисс. канд. юрид.наук: 12.00.08 / И.В.Севастьянова – Челябинск, 2004. – 140 с.
3. Пихтіна Н.П. Профілактика девіантної поведінки дітей і молоді: психолого-педагогічні та соціально-правові аспекти: навч. посіб. / Н.П.Пихтіна, М.П.Пихтін, Т.Є.Федорченко; ред.В.М.Оржеховська; Ніжин. держ. ун-т ім. М.Гоголя. – Ніжин, 2014. – 399 с.
4. Співак В.І. Особливості організації цілісної системи профілактики девіантної поведінки у школярів / В.І.Співак // Вісн. Кам'ян.-Поділ.нац.ун-ту ім. І.Огієнка. Корекц. педагогіка і психологія. – 2011. – Вип. 3. – С.187-192
5. Максимова Н.Ю. Теоретико-методологічні засади психологічної корекції особистості соціально дезадаптованих неповнолітніх: монографія / Н.Максимова, І.Манілов, А.Грись, Л.Литвинчук, Б.Ткач; ред.: Н.Максимова; НАПН України, Ін-т психології ім.Г.С.Костюка. – Київ: Імекс, 2012. – 257 с.
6. Єжова О.О. Формування превентивного виховного середовища загальноосвітнього навчального закладу: навч.-метод. посіб. / О.О.Єжова, В.І.Кириченко, Т.В.Тарасова, Т.Є.Федорченко, В.Г.Муромець, В.Б.Нечерда, В.М.Оржеховська, С.В.Кириленко; ред.: В.М.Оржеховська; НАПН України, Ін-т проблем виховання. – Кіровоград: Імекс, 2014. – 171 с.
7. Федорченко Т.Є. Соціально-педагогічні засади профілактики девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища: монографія / Т.Є.Федорченко; Ін-т пробл. виховання АПН України. – Черкаси: ЧП Чабаненко Ю.А., 2009. – 358 с.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2017 р.
Стаття прийнята до друку 15.10.2017 р.

Зобенько Наталія

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри начального образования Черкаського національного університету імені Богдана
Хмельницького, г. Черкаси, Україна

**ПЕДАГОГІЧЕСКІЕ ПРИНЦИПЫ ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ РАБОТЫ С
ДЕЗАДАПТИРОВАННЫМИ ДЕТЬМИ**

В статье обоснована целесообразность и необходимость применения принципов (интегративности, системности, межфакторной обусловленности), которые обеспечивают эффективность профилактической работы с дезадаптированными детьми. Проанализированы практические механизмы реализации педагогических принципов. Выделены некоторые причины, которые могут противодействовать внедрению данных принципов в практику предупреждения, преодоления отклонений в поведении детей и формирования их позитивной личностной направленности.

Ключевые слова: принципы интегративности, системности, межфакторной обусловленности; профилактически-воспитательный процесс.

Zobenko Nataliya

Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Associate Professor
Department of Primary Education
Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky, Cherkasy, Ukraine

PEDAGOGICAL PRINCIPLES OF PREVENTIVE WORK WITH DISADAPTATIVE CHILDREN

The article substantiates the expediency and necessity of applying the principles of integrity, systematic principles and inter-factoriality that provide the effectiveness of the preventive work with the disadapted children. The practice shows that the professional application of the systematic principles allows to model accurately the process of working with minors who have deviations in the behaviour; to identify the potential conflicts in the infrastructure of a subsystem in time, to carry out preventive and corrective work on their elimination and neutralization, to support the dynamics on the corresponding level, to maintain the balance in the functioning of the system's internal formations, thus ensuring the realization of goals that follow from the content of the holistic approach to the process of overcoming the negative tendency of minors and the formation of a positive one.

Key words: the principles of integration, the systematic principles, inter-factoriality; the prophylactic and educational processes.